

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

12 päivänä kesäkuuta 2014*

Ennakkoratkaisupyyntö — Sosiaalipolitiikka — Direktiivi 2003/88/EY — Työajan järjestäminen —
Palkallinen vuosiloma — Rahallinen korvaus kuolemantapauksessa

Asiassa C-118/13,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Landesarbeitsgericht Hamm (Saksa) on esittänyt 14.2.2013 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 14.3.2013, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Gülay Bollacke

vastaa

K + K Klaas & Kock B.V. & Co. KG,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Tizzano sekä tuomarit E. Levits (esittelevä tuomari),
M. Berger, S. Rodin ja F. Biltgen,

julkisasiamies: M. Wathelet,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- K + K Klaas & Kock B.V. & Co. KG, edustajanaan Rechtsanwalt M. Scheier,
- Saksan hallitus, asiamiehinään T. Henze ja J. Möller,
- Tanskan hallitus, asiamiehinään M. Wolff ja V. Pasternak Jørgensen,
- Unkarin hallitus, asiamiehinään M. Fehér, K. Szijjártó ja K. Molnár,
- Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään L. Christie, avustajanaan barrister E. Dixon,
- Euroopan komissio, asiamiehinään M. van Beek ja F. Schatz,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista 4.11.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/88/EY (EUVL L 299, s. 9) 7 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä Gülay Bollacke ja toisaalta hänen edesmenneen aviomiehensä entinen työnantaja K + K Klaas & Kock B.V. & Co. KG (jäljempänä K + K) ja joka koskee asianomaisen henkilön oikeutta saada rahallinen korvaus palkallisesta vuosilomasta, joka Jürgen Bollackella oli pitämättä hänen kuolinhetkellään.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 2003/88 7 artiklassa, jonka otsikko on ”Vuosiloma”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jokainen työntekijä saa vähintään neljän viikon palkallisen vuosiloman tällaisen loman saamiselle ja myöntämiselle kansallisessa lainsäädännössä ja/tai käytännössä vahvistettujen edellytysten mukaisesti.

2. Palkallisen vuosiloman vähimmäisaikaa ei saa korvata rahalla, paitsi kun työsuhde päättyy.”
- 4 Direktiivin 15 artiklassa, jonka otsikko on ”Suotuisimmat määräykset”, säädetään seuraavaa:

”Tämä direktiivi ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen soveltaa tai ottaa käyttöön lakeja, asetuksia tai hallinnollisia määräyksiä, jotka ovat työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelemisen kannalta suotuisampia, eikä oikeuteen edistää tai sallia sellaisten työehtosopimusten tai työmarkkinaosapuolten välisten sopimusten soveltamista, jotka ovat työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojelemisen kannalta suotuisampia.”
- 5 Direktiivin 2003/88 17 artiklassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat poiketa tämän direktiivin tietyistä säännöksistä. Poikkeukset direktiivin 7 artiklasta eivät kuitenkaan ole sallittuja.

Saksan oikeus

- 6 Lomista 8.1.1963 annetun liittovaltion lain (Bundesurlaubsgesetz; BGBl. 1963, s. 2), sellaisena kuin se on säädettyinä 7.5.2002 (BGBl. 2002 I, s. 1529), 7 §:n 4 momentissa säädetään seuraavaa:

”Jos lomaa ei työsuhteen päättymisen takia voida enää myöntää kokonaan tai osittain, siitä on suoritettava korvaus.”
- 7 Siviililain (Bürgerliches Gesetzbuch) 1922 §:n 1 momentissa säädetään, että henkilön kuollessa (perintötapaus) hänen omaisuutensa (perintö) siirtyy kokonaisuudessaan yhdelle tai usealle henkilölle (perilliset).

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 8 Gülay Bollacke on edesmenneen aviomiehensä – joka työskenteli K + K:n palveluksessa 1.8.1998 alkaen kuolinhetkeensä 19.11.2010 saakka – ainoa perillinen.
- 9 Jürgen Bollacke oli vuodesta 2009 alkaen vakavasti sairas. Hän oli kyseisenä vuotena työkyvyttömänä yli kahdeksan kuukauden ajan. Hän oli työkyvytön myös 11.10.2010 alkaen aina kuolinhetkeensä saakka.
- 10 On riidatonta, että Jürgen Bollackella oli kuolinhetkellään oikeus vähintään 140,5 pitämättömään vuosilomapäivään.
- 11 Gülay Bollacke vaati 31.1.2011 päivätyllä kirjeellä K + K:lta rahallista korvausta kyseisten pitämättömien lomapäivien perusteella. K + K hylkäsi vaatimuksen sillä perusteella, että se epäili sitä, voiko kyse olla periytyvästä oikeudesta.
- 12 Gülay Bollacke esitti saman vaatimuksen alioikeudessa, joka myös hylkäsi sen, koska Bundesarbeitsgerichtin oikeuskäytännön mukaan oikeutta rahalliseen korvaukseen pitämättä jääneen palkallisen vuosiloman perusteella työsuhteen päättyessä ei ole silloin, kun työsuhde päättyy työntekijän kuoleman johdosta. Kyseiseen ratkaisuun haettiin muutosta, ja nyt Landesarbeitsgericht Hamm pohtii, onko edellä mainittu kansallinen oikeuskäytäntö asianmukaista, kun otetaan huomioon direktiivin 2003/88 7 artiklaa koskeva unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö.
- 13 Landesarbeitsgericht Hamm on tässä tilanteessa päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko direktiivin 2003/88 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansallisessa lainsäädännössä tai käytännössä noudatettaville säännöille, joiden mukaan työntekijän kuollessa oikeus palkalliseen vähimmäisvuosilomaan lakkaa kokonaan sillä tavoin, että työvelvollisuudesta vapauttamista koskevan toteuttamiskelvottoman oikeuden lisäksi lakkaa myös oikeus lomakorvauksen maksamiseen?
- 2) Onko direktiivin 2003/88 7 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että oikeus palkallisen vähimmäisvuosiloman rahalliseen korvaamiseen työsuhteen päättyessä on sillä tavalla sidottu työntekijän henkilöön, että vain hänellä on tämä oikeus, jotta hän voisi toteuttaa palkallisen vuosiloman myöntämiseen liittyviä levon ja vapaa-ajan tavoitteita myös myöhempänä ajankohtana?
- 3) Onko direktiivin 2003/88 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että työnantaja on veloitettu tosiasiallisesti myöntämään työntekijälle, kun otetaan huomioon työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden suojeleminen työajan järjestämisessä, lomaa kalenterivuoden loppuun mennessä tai viimeistään ennen työsuhteen mukaisen loman siirtämiselle varatun ajanjakson päättymistä riippumatta siitä, onko työntekijä hakenut lomaa?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

- 14 Kolmella kysymyksellään, joita on aiheellista tutkia yhdessä, kansallinen tuomioistuin tiedustelee, onko direktiivin 2003/88 7 artiklaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle tai käytännölle, jollaisesta on kyse pääasiassa ja jonka mukaan oikeus palkalliseen vuosilomaan lakkaa synnyttämättä oikeutta pitämättä olevan loman perusteella maksettavaan rahalliseen korvaukseen silloin, kun työsuhde päättyy työntekijän kuoleman johdosta, ja, jos näin on, riippuko tällaisen korvauksen saaminen asianomaisen etukäteen esittämästä vaatimuksesta.

- 15 Tältä osin on aluksi muistettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jokaisen työntekijän oikeutta palkalliseen vuosilomaan on pidettävä unionin sosiaalioikeuden periaatteena, jolla on erityinen merkitys ja josta ei voida poiketa ja jonka toimivaltaiset kansalliset viranomaiset voivat panna täytäntöön ainoastaan tietyistä työajan järjestämisestä koskevista seikoista 23.11.1993 annetussa neuvoston direktiivissä 93/104/EY (EYVL L 307, s. 18) itsessään nimenomaisesti ilmaistuissa rajoissa; kyseinen direktiivi kodifioitiin direktiivillä 2003/88 (ks. tuomio Schultz-Hoff ym., C-350/06 ja C-520/06, EU:C:2009:18, 22 kohta; tuomio KHS, C-214/10, EU:C:2011:761, 23 kohta ja tuomio Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, 16 kohta).
- 16 Lisäksi on korostettava yhtäältä sitä, ettei direktiivin 2003/88 7 artikla kuulu niihin säännöksiin, joista tässä direktiivissä sallitaan nimenomaisesti poikettavan (ks. tuomio Schultz-Hoff ym., EU:C:2009:18, 24 kohta), ja toisaalta sitä, että kyseisessä direktiivissä käsitellään oikeutta palkalliseen lomaan ja oikeutta saada maksu tällä perusteella saman oikeuden kahtena puolena.
- 17 Lopuksi unionin tuomioistuin on jo korostanut, että silloin kun työsuhde on päättynyt ja kun palkallisen vuosiloman pitäminen ei todellisuudessa enää ole mahdollista, direktiivin 2003/88 7 artiklan 2 kohdassa säädetään, että työntekijällä on oikeus korvaukseen, jotta estetään se, että työntekijä ei voisi edes rahallisessa muodossa käyttää tätä oikeutta kyseisen mahdottomuuden vuoksi (ks. vastaavasti tuomio Schultz-Hoff ym., EU:C:2009:18, 56 kohta ja tuomio Neidel, C-337/10, EU:C:2012:263, 29 kohta).
- 18 Niinpä unionin tuomioistuin onkin katsonut, että direktiivin 2003/88 7 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että sen vastaisia ovat sellaiset kansalliset säännökset tai käytännöt, joiden mukaan työsuhteen päättyessä ei makseta rahallista korvausta pitämättä jääneestä palkallisesta vuosilomasta työntekijälle, joka on ollut sairauslomalla viitekauden tai sen osan ja/tai loman siirtämiselle varatun ajanjakson tai sen osan ajan ja joka ei sen vuoksi ole voinut käyttää oikeuttaan palkalliseen vuosilomaan (tuomio Schultz-Hoff ym., EU:C:2009:18, 62 kohta).
- 19 Sitä, voiko siinä tapauksessa, että työsuhteen päättävä tapahtuma on työntekijän kuolema, tällainen tapahtuma estää sen, että oikeus palkalliseen vuosilomaan muutetaan oikeudeksi rahalliseen korvaukseen, on tutkittava mainitun oikeuskäytännön valossa.
- 20 Tästä on todettava, että kyseinen oikeus vuosilomaan on ainoastaan toinen puoli unionin sosiaalioikeuden keskeisestä periaatteesta ja että viimeksi mainittu kattaa myös oikeuden saada korvaus (ks. vastaavasti tuomio Schultz-Hoff ym., EU:C:2009:18, 60 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 21 Unionin lainsäätäjän muun muassa mainituissa direktiivin 2003/88 7 artiklassa käyttämä ilmaisu ”palkallinen vuosiloma” tarkoittaa, että palkanmaksua on jatkettava direktiivissä tarkoitettun vuosiloman keston ajan. Työntekijän on toisin sanoen saatava edelleen normaalia palkkaa kyseisen lepojaksen ajan (ks. vastaavasti tuomio Robinson-Steele ym., C-131/04 ja C-257/04, EU:C:2006:177, 50 kohta; tuomio Schultz-Hoff ym., EU:C:2009:18, 58 kohta ja tuomio Lock, C-539/12, EU:C:2014:351, 16 kohta).
- 22 Koska unionin tuomioistuimen on taattava kyseisen unionin oikeudessa vahvistetun työntekijän perusoikeuden kunnioittaminen, se ei voi tulkita direktiivin 2003/88 7 artiklan 2 kohtaa suppeasti työntekijällä kyseisen säännöksen perusteella olevien oikeuksien kustannuksella (ks. vastaavasti mm. tuomio Heimann ja Toltschin, C-229/11 ja C-230/11, EU:C:2012:693, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja määräys Brandes, C-415/12, EU:C:2013:398, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 23 Seuraavaksi on todettava, että – kuten Unkarin hallitus on huomautuksissaan esittänyt – direktiivin 2003/88 7 artiklan 2 kohdassa, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sitä tulkinnut, ei aseteta minkäänlaista muuta edellytystä rahallisen korvauksen saamista koskevan oikeuden syntymiselle kuin yhtäältä se, että työsuhde on päättynyt, ja toisaalta se, ettei työntekijä ole pitänyt kaikkea vuosilomaansa, johon hänellä oli oikeus työsuhteen päättyessä.
- 24 Lopuksi on todettava, että rahallinen korvaus siinä tapauksessa, että työsuhde päättyy työntekijän kuoleman takia, on välttämätön, jotta voidaan varmistaa sellaisen palkallista vuosilomaa koskevan oikeuden tehokas vaikutus, joka työntekijälle on myönnetty direktiivin 2003/88 perusteella.
- 25 Jos nimittäin velvollisuus korvata vuosiloma lakkaisi samalla kun työsuhde työntekijän kuoleman vuoksi päättyy, tästä seuraisi, että kyseinen sattumanvarainen tapahtuma, johon työntekijä sen paremmin kuin työnantajakaan ei voi vaikuttaa, johtaisi taannehtivasti palkallista vuosilomaa koskevan oikeuden, sellaisena kuin se vahvistetaan direktiivin 2003/88 7 artiklassa, täydelliseen menettämiseen.
- 26 Kaikista näistä syistä direktiivin 2003/88 mainittua säännöstä ei näin ollen voida tulkita siten, että kyseinen oikeus voisi lakata työntekijän kuoleman takia.
- 27 Lisäksi on todettava, että koska direktiivin 2003/88 7 artiklan 2 kohdassa ei aseteta rahallista korvausta koskevan oikeuden syntymiselle muuta edellytystä kuin se, että työsuhde on päättynyt, on katsottava, ettei tällaisen korvauksen saamisen edellytykseksi voida asettaa sitä koskevan vaatimuksen esittämistä etukäteen.
- 28 Kyseinen oikeus nimittäin yhtäältä annetaan mainitulla direktiivillä suoraan ilman, että asianomaisen työntekijän tarvitsisi tehdä sen suhteen mitään, eikä kyseinen oikeus voi toisaalta riippua muista kuin nimenomaisesti vahvistetuista edellytyksistä, joten sillä seikalla, ettei työntekijä ole etukäteen vaatinut oikeutta saada rahallista korvausta mainitun direktiivin 7 artiklan 2 kohdan nojalla, ei ole minkäänlaista merkitystä.
- 29 Tästä seuraa yhtäältä, ettei direktiivin 2003/88 7 artiklaa voida tulkita siten, että työsuhteen päättymisen aiheuttava työntekijän kuolema vapauttaa kuolleen työntekijän työnantajan maksamasta rahallista korvausta, johon mainitulla työntekijällä olisi tavallisesti ollut oikeus pitämättömän palkallisen vuosiloman perusteella, ja toisaalta, ettei tällaisen korvauksen saaminen voi riippua siitä, onko sitä vaadittu etukäteen.
- 30 Edellä esitettyjen näkökohtien perusteella ennakkoratkaisukysymyksiin on vastattava, että direktiivin 2003/88 7 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle tai käytännölle, jollaisesta on kyse pääasiassa ja jonka mukaan oikeus palkalliseen vuosilomaan lakkaa synnyttämättä oikeutta pitämättä olevan loman perusteella maksettavaan rahalliseen korvaukseen silloin, kun työsuhde päättyy työntekijän kuoleman johdosta. Tällaisen korvauksen saaminen ei voi riippua asianomaisen etukäteen esittämästä vaatimuksesta.

Oikeudenkäyntikulut

- 31 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista 4.11.2003 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/88/EY 7 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle tai käytännölle, jollaisesta on kyse pääasiassa ja jonka mukaan oikeus palkalliseen vuosilomaan lakkaa synnyttämättä oikeutta pitämättä olevan loman perusteella maksettavaan rahalliseen korvaukseen silloin, kun työsuhde päättyy työntekijän kuoleman johdosta. Tällaisen korvauksen saaminen ei voi riippua asianomaisen etukäteen esittämästä vaatimuksesta.

Allekirjoitukset